

Matteus kapitel 20. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Matteus Kapitel 20 Arbetarna i vingården (Matt 20:1–16)

Översättning

Himmelriket kan liknas vid en husbonde, som gick ut tidigt en morgon för att leja arbetare till sin vingård. Sen han kommit överens med arbetarna om en denar om dagen, skickade han dem till sin vingård. Så gick han ut vid tredje timmen och fick se några andra som stod sysslösa på torget. Han sade till dem: Gå också ni till vingården, så skall jag ge er vad som är rättvist. Och de gick. Återigen gick han ut, vid sjätte och nionde timmen, och gjorde på samma sätt. När han sen gick ut omkring elfte timmen, fann han ännu några som stod där och frågade dem: Varför står ni här hela dagen sysslösa? De svarade: Därför att ingen har lejt oss. Han sade: Gå till vingården, ni också.

När det så blev kväll, sade vingårdens ägare till sin förvaltare: Kalla ihop arbetarna och ge dem deras lön. Men börja med de sista och fortsätt sen ända till de första. När nu de kom fram som börjat vid elfte timmen, fick de var sin denar. När de första så kom fram, trodde de att de skulle få mera. Men de fick var sin denar, de också. När de fick den knotade de mot husbonden och sade: De där som kom sist har arbetat en enda timme, och ändå jämställer du dem med oss som burit dagens tunga och hetta. Men han svarade en av dem: Min vän, jag gör dig ingen orätt. Kom du inte överens med mig om en denar? Tag vad du skall ha och gå din väg! Men åt honom här som kom sist vill jag ge lika mycket som åt dig. Har jag inte rätt att göra som jag vill med den som tillhör mig? Skall du se med ont öga på att jag är god? Så skall de sista bli de första och de första bli de sista.

Kommentar

Den nya ordningen i himmelriket belyser Jesus med en liknelse. Han ger oss en förklaring till vad som skall förstås med ”först” och ”sist”. De ”första” är de som kom med först, de gamla beprövade, som varit med så länge i kyrkan på jorden. De ”sista” är de som kom med i elfte timmen. Det är alltså inte säkert att ”lång och trogen tjänst” kvalificerar för någon extra utmärkelse i himmelen. Tjänsten är ju bara en nåd, ett privilegium. Vi har fått vara med och fått så mycket mer än andra. Varför skulle vi få mer än andra i himmelen, därför att vi fått mer än andra på jorden?

Liknelsen går alltså till rätta med all den egenrättfärdighet, som vill ha ersättning för sina tjänster och som jämför sig med andra och ondgör sig över att de skall få samma lön fast de arbetat så mycket mindre. De knatande arbetarna är av samma andliga tåga som den äldre brodern i liknelsen om den förlorade sonen.

Liknelsen är som så ofta hämtad ur judarnas vardag. Arbetsförmedlingen sker på torget. Dit går man för att få arbete och dit kommer den som behöver folk. Denna gång var det tydligen fråga om säsongarbete i vingården, då det tillfälligt behövdes extra folk. Vi får höra vad som var den vanliga dagslönen för en extra hjälparbetare: en denar.

Denna liknelse finns bara hos Matteus, liksom liknelsen om den obarmhärtige medtjänaren. Det finns fler exempel på sådant ”särstoff”, som bara en av evangelisterna återger. Liknelsen om den borttappade penningen eller den förlorade sonen eller den rike mannen och Lasarus finns bara hos Lukas. Det är ett exempel på godtyckligheten i mycken modern kritik, när man godtar äktheten av sådant stoff medan man underkänner andra utsagor, som kan finnas hos två eller tre av synoptikerna. Orsaken är inte svår att se. Man accepterar vad som stämmer med den bild man gjort sig av Jesus och underkänner det källmaterial som talar emot den.

Den tredje förutsägelsen om lidande och uppståndelse (Matt 20:17–19)

Översättning

När Jesus nu tänkte gå upp till Jerusalem, tog han de tolv avsides och sade till dem: Se, vi går nu upp till Jerusalem, och Människosonen skall bli överlämnad åt översteprästerna och de skriftlärde, och de kommer att döma honom till döden och utlämna honom åt hedningarna till att hånas och gisslas och korsfästas. Och på tredje dagen skall han uppstå igen. Kommentar

Jesus bryter nu upp från Östjordanlandet för att stiga ned i Jordandalen, korsa den och via Jeriko komma till Jerusalem. Under den vandringen tar han för tredje gången de tolv avsides – den stora skaran hålls utanför – och säger för tredje gången vad som skall ske där uppe i Jerusalem. Det nya är att han uttryckligen nämner att han av sitt eget folk skall utlämnas åt hedningarna, som skall håna, plåga och döda honom. Det var ännu ett obegripligt drag i den ofattbara bilden. Guds folk skulle utlämna Guds Messias till sina plågåre, och Gud skulle låta det ske!

Främst i Guds rike (Matt 20:20–28)

Översättning

Då kom Sebedeussönernas mor fram till honom med sina söner. Hon föll på knä och ville be honom om något. Han frågade henne: Vad vill du? Hon svarade: Lova att mina båda söner får sitta, den ene på din högra sida i ditt rike och den andre på din vänstra. Jesus svarade: Ni vet inte vad ni begär. Kan ni dricka den kalk som jag måste dricka. De svarade: Det kan vi. Han sade till dem: Ja, nog skall ni få dricka min kalk, men vem som skall sitta på min högra sida och på min vänstra, det bestämmer inte jag. De platserna står redo för dem som min Fader har utsett.

När de tio hörde detta, blev de onda på de två bröderna. Men Jesus kallade dem till sig och sade: Ni vet att folkens furstar uppträder som herrar mot dem, och stormännen visar att det är de som har makten. Men så är det inte bland er. Utan den som vill bli stor bland er, han får bli de andras tjänare, och den som vill vara främst bland er, han får bli de andras träl — liksom Människosonen ju inte har kommit för att låta sig tjänas utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många.

Kommentar

Under vandringen mot Jeriko kommer nu Sebedeus hustru med sina två söner fram till Jesus för att be om en sak. I sin berättelse om samma episod säger Markus ingenting om modern. Det finns kritiker som påstår, att Matteus här fallit offer för en tendens, som han påstås ha, nämligen att retuschera bort sådant som kunde vara ofördelaktigt för apostlarna. Han skulle alltså ha låtit denna alltför mänskliga begäran komma ur ett modershjärta och inte från de båda apostlarna. Men nu är det ju tydligt, att också Matteus förutsätter, att modern bara var språkrör för sina söner. Det är till dem som Jesus vänder sig med sitt svar. Och de andra lärjungarna riktar sitt ogillande mot dem och inte mot modern. När Matteus — för ovanlighetens skull — har tagit med en detalj, som inte finns hos Markus, kan han mycket väl bygga på gammal tradition. Han är jude och skriver för judar, och Sebedeus hustru måste ha hört till de äldsta kristna i Palestina och troligen levat hos sina söner i urförsamlingen i Jerusalem. Matteus visar här, att han var väl medveten om att det bland dem som troget följde Jesus också fanns en grupp kvinnor, fast han annars inte säger något om den saken förrän i samband med Jesu död.

Jakob och Johannes hade alltså förstått att det kunde stå dem dyrt att de nu följde Jesus rakt in i fiendens starkaste fäste. De var beredda att följa honom, vad det än kostade. Men samtidigt hade de kvar sina mänskliga ambitioner. Och det hade också de andra bland de tolv. De var inte villiga att låta de två få något företräde. Det ger Jesus anledning att ännu en gång visa dem den totala olikheten mellan den ordning som tillämpas i denna världen och den som gäller för Guds rike. I denna världen anses makten vara ett privilegium, något som man strävar efter och utnyttjar till förmån för sig själv. I Guds rike är man satt att tjäna, även om man blir satt att styra. Det stora är att vara till för andra. Vi blir oss själva och kan förverkliga våra möjligheter först när vi fogas in där Gud vill ha oss, och där är det alltid fråga om tjänst. I den fallna världen vill varje individ hävda sig, om så behövs på andra bekostnad. I Guds rike är det Gud som är allt i alla. Inte ens Människosonen har makt att ge bort några äreplatser. Det blir som Gud bestämt. Jesus går själv in under denna ordning. Därför får världen uppleva det obegripliga, att han som är Israels konung, han vandrar omkring fattig och hemlös på jorden, han hjälper, botar, bispisar och förbarmar sig och blir till tack förkastad av sitt eget folk. Det är hans lott att offra sig för andra, för de ”många”. Det är ett hebreiskt uttryck, som betyder detsamma som ”alla”, den stora hopen, människorna på jorden. Han skulle ge sitt liv till lösen för dem, så att de som förverkat sina liv ändå skulle kunna få leva.

De blinda vid Jeriko (Matt 20:29—34)

Översättning

När de gick ut ur Jeriko följde dem en stor hop. Och se, där satt två blinda vid väggkanten. När de fick höra, att Jesus gick förbi, ropade de: Herre, förbarma dig över oss, du Davids son! Folk gav dem ovet och bad dem hålla tyst, men de ropade ännu mera: Herre, förbarma dig över oss, du Davids son! Då stannade Jesus och kallade på dem och frågade: Vad vill ni att jag skall göra för er? De svarade: Herre, låt våra ögon öppnas. Då förbarmade sig Jesus och rörde vid deras ögon, och strax kunde se. Och de följde honom.

Kommentar

Denna korta berättelse har gett upphov till långa diskussioner. Den finns hos både Markus och Lukas, men de talar bara om en blind. Markus ger oss hans fullständiga namn. En del forskare har menat, att Matteus — synnerligen oskickligt — här ”arbetat in” berättelsen om den blinde vid Betsaida (Mark 8:22—26) som han tidigare utelämnat. Andra menar att Matteus av någon anledning fördubblat antalet botade, liksom i berättelsen om den besatte i gadarenernas land (8:28 f). Men skälen varför Matteus skulle ha gjort det är svåra att se. Evangelisterna är ense om att Jesus utförde en mängd helbrägdagörelser. När han inte gjorde det — som i Nasaret — anförs det som ett anmärkningsvärda undantag. Vad vi hör berättas är bara ett litet urval. Det måste ha funnits traditioner om många fler, och det kan vara sådant som återspeglas i Matteus uppgifter.

Det andra problemet, som gjort forskarna huvudbry, är att Matteus redan förut (9:27—31) berättat om två blinda som blev botade. Men detaljerna är här så avvikande att man har svårt att tro att det är fråga om en dublett. Likheten består egentligen i att de blinda också där kallar Jesus för Davids son. Men det var ett vedertaget namn på Messias. Det var därför mängden vid Jeriko bryskt tystade ner de blinda. Så farliga saker fick man inte säga. Hos Markus och Lukas är detta också det enda tillfälle, då någon öppet kallar Jesus för Davids son. Men Matteus nämner det också annars. Kananeiskan använder det om folket frågar sig, om inte Jesus kan vara Davids son.

Den stora mängden som följde Jesus är en påminnelse om att påsken är nära och pilgrimerna i stora skaror strömmar upp mot Jerusalem. Det ligger också spänning i luften, när nu den store profeten är med i skaran. Kunde han kanske ändå vara Messias?

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,

All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.